

**R. P. Christophori Gillii, Ex Brigantio Lvsitaniæ, Societatis
Iesv, Et in Conimbricensi Academia S. Theologiae
Professoris; Commentationvm Theologicarvm De Sacra
Doctrina, Et Essentia atque vnitte ...**

Gil, Christovão

Coloniae Agrippinae, 1610

Vnde sumatur neceßitas actuum liberorum Dei. Cap. 5.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82291](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82291)

ta. Ad eius impugnationem respondetur, inter ea, quæ sunt necessario connexa ratione vnus tertij, esse discrimen: quædam enim non habent vllam rationem dependentiæ, aut ordinis inter se, quædam vero habent. Priora quia solum habent necessariam connexionem ratione tertij, si extra illud considerentur, possunt esse diuisa: Posteriora vero quia etiam ratione sui habent dependentiam saltem remotam ratione tertij, cum quo vtrunque necessario copulatur, nequaquam possunt esse seorsim. Priore modo se habet iustitia & misericordia in Deo: nam licet vtraque sequatur ad diuinitatem, tamen neutra est ratio cur altera competat, & idcirco si non considerentur in illo tertio, in quo necessario copulantur, non repugnat vnæ inueniri sine altera: at vero ratio actus puri necessario vendicat necessitatem: ratione cuius habet immutabilitatem: & idcirco in quocunque subiecto consideretur ratio actus puri in ipso quoque erit necessitas, & immutabilitas, non tamen si abstrahat à quacunque ratione formali: nam si concipiamus illum absque necessitate essendi, excludet quidem formaliter potentiam passiuam sibi immediate oppositam, contingentiam vero non excludet formaliter sed consequenter, ponendo scilicet necessitatem, quæ est propria passio ipsius, & formaliter opponitur contingentia, & interuentu necessitatis ponendo immutabilitatem, quæ formaliter repugnat cum mutabilitate.

XI. Ad primum argumentum pro simplicitate respondetur, etsi subiectum simplex ex vi præcisæ simplicitatis non possit subire mutationem, in qua subiectum manens transit ab vna forma in aliam, aut in eius priuationem: adhuc tamen nisi supponatur esse necessarium, non repugnare vt definit esse simpliciter: ex quo patet ex vi simplicitatis non esse expers omnis prorsus mutationis. Ad secundum respondetur, etsi simplicitas prout excludit omnem compositionem actiuam, & passiuam, excludat etiam omnem mutationem, quoniam excludit etiam indifferentiam, & potentialitatem ad ipsum esse, vt dictum est tract. 4. cap. 6. tamen hanc indifferentiam non nisi ratione necessitatis excludit, & idcirco si necessitas præcindatur, simplicitas sola non excludit omnem mutabilitatem: itaque maior est simpliciter vera de subiecto, quod præsupponitur mutationi, & vicissim subest vtrique eius termino: secundum quid autem de subiecto, quod incipit, vel definit cum actione ipsa:

non enim necessario admittit veram compositionem simpliciter, sed secundum quid: & hæc ipsa fundatur in indifferentia ad actum vel quasi actum, cum quo componitur: qua ratione substantiæ creatæ componi dicuntur cum suo esse: ratione cuius indifferentiæ est subiectum capax mutationis: contra vero subiectum excludens hanc componibilitatem ratione determinationis ad actum, siue necessitatis habendi illum non est capax mutationis secundum eundem.

Vnde sumatur necessitas actuum liberorum Dei.

C A P V T V.

I. EX dictis cap. superiore remanet dubium explicandum hoc capite, dictum est enim proximam, & adæquatam rationem immutabilitatis esse necessitatem, & tamen actus diuini liberi sunt immutabiles, & minimè necessarij: ex quo sequitur dandam aliam radicem immutabilitatis distinctam à necessitate. Aureol. in 1. distinct. 8. quæst. 2. art. 1. dum agit contra Scotum, & alij, qui non agnoscunt immutabilitatem simpliciter in actibus liberis Dei, facile se expediunt ab hac difficultate dicendo, necessitatem supponi semper ad immutabilitatem, non tamen eodem modo, sed pro diuersitate immutabilitatis: ita vt immutabilitas simpliciter coniuncta sit cum necessitate simpliciter, immutabilitas vero suppositionis sit coniuncta cum necessitate ex suppositione, siue conditionata: cum vero hæc necessitas minimè pugnet cum libertate, aut contingentia, fieri posse, vt actus diuini liberi, quamuis non sint necessarij simpliciter, sint tamen ex suppositione, & consequenter eodem modo immutabiles. Verum hæc responsio non plenè satisfacit quæstioni, non enim explicat vnde proueniat, vt actus voluntatis diuinæ liberi, postquam semel sunt, non possint amplius non esse, cum tamen suppositio, quod aliquid sit, solum inferat necessitatem conditionatam pro eo tempore, quo supponitur esse, non vero pro sequente, si enim supponamus Socratem in hoc instanti habere actum liberum dilectionis Dei, est quidem necessarium necessitate suppositionis, vt pro hoc instanti Deum diligat, impossibile vero, vt non diligat: at si supponamus Deum pro hoc instanti habere actum prædesti-

nationis, etiam necesse est, ut illum habeat pro tempore sequente: necessitas vero huius suppositionis non est pro omni tempore, quo habebit actum, sed pro certo, ad determinatum: non enim supponitur Deum velle aliquid pro tota aeternitate, sed solum pro tempore praesenti, vel praeterito: Et ex hac suppositione non solum oritur immutabilitas de praeterito, aut praesente, sed etiam in futurum: Quare non est sola necessitas suppositionis, siue sensus compositi. Et ideo oportet reddere aliam rationem, cur voluntas diuina semel eliciens actum liberum semper eliciat, cum tamen ita se res non habeat in actibus voluntatis creatae.

II.
S. Thom.
Ferrariensis.
Bassol.
Capreol.

D. Thom. lib. I. contra gentes cap. 83. cum Ferrariensi. Bassol. in I. d. 45. q. 2. art. 3. ad 2. Capreolus ead. d. q. vn. art. 2. in probatione tertiae partis tertiae conclusionis, & alij videntur recurrere ad indiuisibilitatem aeternitatis, & suppositionem actus diuini: nam quemadmodum repugnat in eadem duratione instantanea idem simul esse, & non esse, ita quoniam aeternitas Dei est duratio prorsus indiuisibilis, hoc ipso, quo supponitur dari aliquem actum intrinsece mensuratum aeternitate: fieri nequit ut desinat esse, si semel est. Quae ratio non militat in actibus, qui mesurant extrinsece aeternitate: Nam cum habeant propriam mensuram intrinsecam, ex suppositione in ordine ad ipsam habent esse: & quia creaturarum rerum duratio non adaequat infinitatem aeternitatis, non repugnat ut eadem duratio creata pro quodam tempore respondeat aeternitati: pro alio vero non respondeat: & proinde etiam sequitur non repugnare, ut id, quod pro vna duratione creata est necessarium ex suppositione, desinat esse pro alijs. Actus vero diuini non habent aliam durationem adaequatam, nisi solam aeternitatem: & proinde si supponuntur esse, nullo modo possunt amplius definere.

III.

Contra hunc dicendi modum obijci-
tur, quoniam ex eo, quod duratio sit indiuisibilis, & tota simul, non necessario sequitur, ut semper sit id, quod eiusmodi duratione mensuratur: ut patet in aeternitate Angelico, quod iuxta verior sententiam est indiuisibile: & in aeternitate participata, qua mensuratur visio beata, quae etiam indiuisibilis est: & nihilominus non repugnat, ut saltem per omnipotentiam Dei, Angelus, & visio beata esse definant: atque adeo, ex eo, quod duratio intrinseca alicuius rei sit indiuisibilis, & tota simul, minime sequitur implicare contra durationem, ut

quod in illa semel fuit, esse desinat, & consequenter ex eo, quod actus diuini liberi mesurantur aeternitate indiuisibili, minime sequitur ut, si semel sunt, nunquam amplius possint non esse. Huic obiectioni respondere potest non ex eo praecise actus diuinos liberos non posse definere, quia aeternitas est duratio indiuisibilis, sed quia id, quod mensuratur intrinsece aliqua duratione, non potest non existere quamdiu illa fuerit: de ratione autem aeternitatis est ut semper sit, & propterea etiam actus liberi Dei, qui ea mesurantur, semper esse debent: sed neque haec responsio est omnino sufficiens: nam necessitas, & immutabilitas est ratio a priori aeternitatis, non vero aeternitas necessitatis, aut immutabilitatis: ergo cum petitur ratio a priori, cur actus diuini sint immutabiles, non recurrendum est ad aeternitatem dicendo, quia mesurantur aeternitate, quae semper est, arguens enim petit rationem cur aeternitas semper sit: cuius non potest assignari alia ratio, nisi quia est duratio rei necessaria, & immutabilis: atque adeo sine recursum ad aeternitatem assignari debet sufficiens, & adaequata ratio necessitatis, & immutabilitatis actuum diuinorum.

IV.

Qui voluerit defendere dicendi modum D. Thomae respondebit aeternitatem Dei, quatenus est mensura essentiae diuinae, & perfectionum diuinarum, nostro modo intelligendi supponere necessitatem, & immutabilitatem earundem: non supponere vero necessitatem, & immutabilitatem actuum diuinorum liberorum, imò supponi ab ipsis: & proinde posse esse radicem necessitatis, & immutabilitatis ipsorum: non repugnat autem, ut eadem res sub diuersis considerationibus, vel distinctionibus virtualibus sit prior, ac posterior: aeternitas enim, quatenus est duratio perfectionis diuinae necessaria, supponit necessitatem, & immutabilitatem ipsius, non supponit autem immutabilitatem actuum liberorum, imò supponitur ab ea: cum enim non sit immutabilitas simpliciter, sed ex suppositione existentiae, haec vero ideo sit inuariabilis, quia intrinsece mensuratur duratione sempiterna, consequens est ut immutabilitas actuum liberorum supponat sempiternitatem durationis intrinsecae, cuius, si semel sunt, semper esse debent, quemadmodum se habet immutabilitas rerum creaturarum, pro eo tempore, quo est ratione posterior duratione ipsa, in qua est: cum enim non alia de causa detur haec immutabilitas, nisi quia repugnat idem simul esse, & non esse, repugnantia ut non sit in ea duratio-

duratione, si alioquin non est res absolute necessaria, prouenit ex eo, quod in eadem duratione sit: quæ ratio militat etiã in immutabilitate actuum diuinorum liberorũ: cum enim suapte natura abstrahendo ab omni suppositione non repugnet vt non sint, sola ratio repugnantia cur, postquam semel sunt, non possint non esse, est quia, cum sint in æternitate, quæ est adæquata mensura ipsorũ, non possunt nõ esse in eadem: & quia ipsa est tota simul, & perfecta, & suapte natura sempiterna, actus quoque sempiterni sunt. Adhuc tamen restat non nihil dubij. Nam prius est saltem ratione rem existere, quam durare, esse immutabilem, quam æternam: semper enim æternitas cuiuslibet entitatis, si uer rationis formalis, fundatur in eiusdẽ immutabilitate: & consequenter prius est actus liberos Dei esse immutabiles quam æternos, non ergo sumunt immutabilitatẽ ex eo, quod mēsurantur intrinsece æternitate: parum ergo refert ad ipsorum immutabilitatem, quod æternitas, quatenus duratio perfectionis diuinæ necessaria, sit prior immutabilitate actuum, non enim sub ea ratione est mensura intrinseca ipsorum.

V. Immutabilitas actuum diuinorum, vt iam supra dictũ est, est immutabilitas suppositionis: atq; adeo primum eius fundamentum debet esse aliqua suppositio: non quidẽ quod existant in tota æternitate, huius enim queritur ratio: sed q̃ fuerint semel in æternitate: & fortẽ hoc solum vult D. Thom. Capreol. & alij cũ appellant immutabilitatẽ suppositionis: nam si actus Dei liberi fuerint ab æterno: hoc ipsos supponitur necessario durasse per infinitum tẽpus a parte anteriori. Verum quia cum hoc stat, vt si nihil aliud obstarer, potuerint desinere post infinitum tempus; imò, & in qualibet designata, ac certa parte durationis infinitæ iam præteritæ, suppositio sola, quod fuerint ab æterno, non est satis nisi ex natura, & propria ratione ipsorum habeatur: vt postquam semel sunt, non possint amplius desinere. Vt verò hoc exacte explicetur, opus erat clara notitia actuum diuinorum, quam tradere non est huius loci. Idcirco breuiter suppono actum voluntatis, & intellectus diuini ob suam perfectionẽ infinitã habere ex se vim sufficientem, vt terminetur ad omne obiectũ substantans rationi formali ipsius: De facto verò terminari ad omnia, q̃ habent necessariam connexionẽ cũ primo obiecto vtriusq; potentia enim, vel actus infinitæ virtutis, & perfectiõis necessario terminatur ad obiectum primum, & omnia actu habent

attributionem ad illud: nam cum ex parte obiecti non sit defectus, erit ex parte potentia, vel actus, nisi ad ipsum terminetur. Ex quo principio facillẽ deducitur immutabilitas ex parte actuum intellectus: nam cum veritas sit immutabilis, & æterna, quæcunq; veritas creata etiam contingens, postquam semel est, habet necessariã connexionem cum diuina, & idcirco intellectus diuinus necessario ex suppositione terminatur ad illam: bonitas vero creata ex vi actus liberi voluntatis diuinæ ad ipsam ab æterno terminati, necessario est pro eo tẽpore, quo Deus illam esse voluit: omne vero bonum actu, quæ est actu, habet necessariam connexionem cum summo bono, a quo pendet: & idcirco est terminus actualis voluntatis increatæ, quæ necessario fertur in omne, quod actu participat bonitatem, quatenus illam participat, sicut enim intelligi nequit actus liber voluntatis diuinæ sine effectu aliquo ad extra, aut negatione ipsius, ita etiam fieri nequit, vt sit effectus sine actuali volitione Dei: quæ non ideo dicitur libera, quia ipsa secundum propriam entitatem liberẽ procedat a voluntate diuina, sed quia liberẽ terminatur ad creaturas, vt ad obiectum secundarium.

Hic discursus probat necessario permanere actus Dei liberos vsque ad illud tempus, quo permanent effectus ad extra: non ostendit autem, cur ipsi desinente effectu permanere debeant: nam si actualis participatio bonitatis diuinæ est sola ratio, cur actus voluntatis necessario terminetur ad creaturam, postquam effectus est sublatu, & nequaquam participat actu bonitatem diuinam, cessat necessitas permanentiæ, & terminationis eiusdem actus ad effectum, siue obiectum. Hoc argumentum non dissoluit fundamentum iactum. Nam bonitas creata pro aliqua differentia temporis existens, ac participans diuinam semper est obiectum actualis volitionis diuinæ, sicut veritas intellectiõis: nam quemadmodum veritas, quæ semel respectu temporis fuit de præsentī, postea manet de præterito, quin habeat eiusmodi temporis differentias in æternitate Dei, & ideo semper præsentialiter videtur a Deo existere pro eo tempore, quod respectu nostri nunc est futurum, nunc præsens, nunc præteritum. Ita quoque actualis bonitas creaturæ secundum existentiam, quam habet in aliqua differentia tẽporis, licet respectu nostri subeat varias tẽporis differentias, respectu Dei nõ habet successionem: Deus enim sicut semper vi-

VI.

det rem illam existētem pro certo tempore, ita semper vult illam pro eo tempore existere, semperq; sibi complacet in eius existentia, siue ea ratione tēporis sit præsens, siue præterita, siue futura. Itaq; vt hoc fundamentū immutabilitatis ad pauca reducamus, ex suppositione actus diuini liberi necessario sequitur effectus aliquis ad extra, vel eius negatio: expositione aut eiusem effectus necessario sequitur permanentia actus voluntatis, quo Deus vult illius existentiam pro aliquo tempore, in eaque complacet: ex eiusem effectus positione sequitur immutabilis veritas, qua data fieri non potest, vt intellectus diuinus illam nō percipiat, & cum immutabilitas secundū actus liberos non sit absoluta absque suppositione, non requirit etiam necessitatem absolutam existentie ipsorum actuum prouenientem ex natura terminorum: sed solum exigit conditionatam, siue ex suppositione, qualis est ea, de qua paulō antē dictum est.

Deus non est mutabilis secundū
substantiam in to-
tum.

CAPVT VI.

I. **D**ictum est de propria radice immutabilitatis diuinæ, nunc excludendæ sunt in particulari singula genera mutationum: incipiam vero à substantiali, cuius Deum incapacem esse de fide est, vt cōstat ex Apost. Paulo 1. ad Timoth. 1. *Regi seculorum immortalis, & inuisibili soli Deo honor, & gloria:* Itemque ex illo Psalm. 101. *Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficiunt:* quæ loca de incorruptibilitate, siue immortalitate diuinæ substantiæ Patres communiter interpretantur: Suadetur verò argumento etiam ex fide petito. Nam fieri nequit, vt deficiat vita eius, qui est fons vitæ: apud Deum vero est fons vitæ: Psalm. 35. siue potius ipse est fons vitæ: quare fieri nequit, vt vita ipsius deficiat. Præterea fieri nequit, vt desinat, aut incipiat esse, aut viuere id, quod est, aut viuere per essentiam: Deus autem est per essentiam, vt patet ex illo, Exod. 3. *Ego sum, qui sum.* Viuit per essentiam, vt patet ex illo Christi, Ioan. 5. *Sicut Pater habet vitam in semetipso, ita dedit Filio habere vitam in semetipso.* Idem enim est habere vitam in se, atque habere ex se, & per essentiam, neq; dependentem à causa alterius naturæ: vt obseruant Augustin. Contra sermonem Arianorum cap. 17 Prosper. in sententijs collectis ex Augustino sentent. 366. & alij Patres: ergo fieri ne-

quit, vt Deus incipiat, aut desinat esse ac viuere: & consequenter verè immortalis est, nec villo modo secundū substantiam mutabilis: Oportet tamen excludere singulos modos mutabilitatis secundū substantiam: in primis autem dicam hoc capite de mutatione secundū totum, sequēte verò de mutatione secundū partem.

Dico primum. Deus non est mutabilis secundū substantiam in totū, ostenditur facile primo, quoniam omne subiectū mutabile in totū est ens potentiale: Deus, cum sit actus purus, non est potentiale: ergo neque mutabilis substantialiter in totum. Secundo Deus est primum ens, & prima causa: ergo non est corruptibilis in totum secundū substantiam. Consequentia perspicue ostenditur: nam omne, quod mouetur, siue mutatur ab alio mouetur, vt ait Aristot. Philosophus libr. 7. Physic. cap. 1. neque fieri potest, vt idem secundū idem omnino sit agens, & patiens: atque adeo, cum subiectum, quod mutatur substantialiter in totum, sit patiens secundum omnem sui partem, fieri nequit vt à semetipso moueatur in totum, sed requirit agens aliud, à quo moueatur: primum ens est à se, & ante omnia entia: ergo non habet aliud, à quo accipiat esse, est prima causa: ergo non subiact actioni vllius agentis extranei, à quo substantialiter transmutetur.

In particulari verò non posse mutari Deum secundū totum à non esse ad esse, siue à nō subiecto totali in subiectū totale probat Henric. in sum. art. 30. q. 1. & Ansel. in Monolog. cap. 5. vbi proponit questionem huiusmodi: quod nō est aliquo faciente, aut nihil est: aut, si est aliquid, est per nihil. Respondet verò neq; esse ab aliquo faciente, neque per nihil, aut ex nihilo: sed ex se, & per se, non quod materialiter, aut efficienter, sed formaliter, sicut lux lucet per se ipsam. Ex quo facile concluditur institutum, id cuius esse, ac viuere est effectus formalis propriæ naturæ, & essentiæ non participat ab alio, ex se ipso necessario existit, ac viuere absque actione alterius principij extranei: esse, ac viuere diuinum est quasi effectus formalis Deitatis: ergo Deus necessario ex se ipso viuere, & non potest subijci actioni productiue alterius agentis. Ex eodemque principio concluditur non posse transire ab esse ad non esse simpliciter, siue mutari secundū totum à subiecto in non subiectum: nam mutatio ab esse ad non esse supponit potentialitatem subiecti, & indifferentiam ad esse, vel non esse: quod autem non est per causam extrinsecam, sed vindicat ipsum esse à se, & per

1. ad Tim. 1.

Psalm. 101.

Psalm. 35.

Exod. 3.

Ioan. 5.

Augustin.
Prosper.

II.

III.

Henricus.
Anselm.